

TEEMA 1
Julkilausuman valmistelu
- kirjaukset

Teema 1

RYHMÄ A

TEEMA 1, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Pääasia/ydinviesti päätöksenteolle teemasta

Lahden tulisi kasvattaa maksuja ja veroja maltillisesti ja oikeudenmukaisesti niin, ettei pienituloisten ja lapsiperheiden taakka kasva eikä kaupungin vetovoima heikkene – painottaen kohdennettuja maksuja ja sanktioita sekä vain pieniä tuloveron nostoja.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

- Tuloveron korotuksen volyymi on paljon vaikuttavampi kun sakkomaksut, joten kannattaa aloittaa sillä
- Lapsiperheet käyttävät paljon palveluita joten voivat myös maksaa niistä tulotasosta riippuen

TEEMA 1, ryhmä A, asia 1

Ryhmä A täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

Sakkoja voidaan korottaa, koska ne eivät kohdistu pienituloisiin ja perustuvat omaan toimintaan. Sakot ja uhkasakot ohjaavat toimintaa ja luovat kannustimia (esim. pysäköinti, rakentaminen, ympäristön siisteys). Vaikka sakkojen kokonaistaloudellinen vaikutus on pieni, myös pienet tulot nähdään osana kokonaisratkaisua. Sakkoja ja pieniä maksuja tulisi tarkastella säännöllisesti ja mahdollisesti korottaa maltillisesti (esim. indeksikorotukset). Sakkojen nostolla on vain vähäisiä negatiivisia vaikutuksia, mutta valvonnan kustannukset tulisi ottaa huomioon. Sakot eivät vähennä suurempien toimijoiden investointihalukkuutta.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

- Sakkomaksujen nostolla vain väliaikaista hyötyä. Valvonta lisää kustannuksia.
- Rakentamisen tarkastukset kiinteistövero varten

TEEMA 1, ryhmä A, asia 2

Ryhmä A täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

Asukaspaneeli suosittaa tuloveron nostoa tietyin edellytyksin, sillä tuloverolla on suuri vaikutus kaupungin kokonaistuloihin. Korotuksen tulisi olla hyvin maltillinen (esim. 0,1–0,25 prosenttiyksikköä). Lahden ei haluta olevan verotuksen kärkikunta, vaan verotaso tulee tarkastella suhteessa muihin kuntiin. Tuloveron nosto kohdistuu tasaisemmin kuin monet palvelumaksut eikä suoraan heikennä pienituloisten asemaa tai nosta asumiskustannuksia. Veron nostolla mahdollistetaan muun muassa lapsiperheiden palvelut. Tulisi myös lisätä ymmärrystä, mihin verovarojen käyttö kohdistuu.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

- Vero on juuri korotettu, uusi korotus ei ole sopivaa. Tästä oltiin ryhmässä erimielisiä.
- Veroprosentin muuttamisen pitäisi olla ketterämpää, myös alaspäin.

TEEMA 1, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun ja päätöksenteolle

Tulee painottaa maksuja, joiden sosiaaliset ja hyvinvointivaikutukset ovat vähäisiä ja jotka eivät heikennä kaupungin vetovoimaa. Asukaspaneeli suosittelee nostettavaksi esimerkiksi rakentamiseen liittyviä maksuja. Maksujen osuus erityisesti suurempien hankkeiden kokonaiskustannuksista on vähäinen, eivätkä ne kohdistu erityisesti heikommassa asemassa oleviin.

Asukaspaneeli suosittelee, että maksuja tarkastellaan säännöllisesti, jotta kokonaisuus pysyy ennakoitavana ja hyväksyttävänä. Asiakasmaksujen korotuksissa tulisi pohtia tuloperustaista porrastusta.

Asukaspaneeli suosittelee, että tulisi tutustua uusiin rohkeisiin tulonlähteisiin, kuten kokeilut tietulleista tai turistiverosta. Lisäksi tulee panostaa strategian mukaisten tavoitteiden hankerahoitusten hakuihin järjestelmällisesti.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

- Olemme eri mieltä. Kun kaupungissa rakennetaan, se tuo kiinteistövero, tonttivuokria sekä välillisiä käyttötuloja.
- Matkailijat eivät rasita meidän taloutta millään tavalla. Meidän pitäisi houkutella matkailijoita.

TEEMA 1, ryhmä A

Ryhmä A täyttää:

Voidaanko molempien teemaryhmien lausumat yhdistää?

Kirjaa vastaajien lukumäärä ja eriävät mielipiteet alle.

Kyllä: 7/7

Ei:

syyt: B ryhmän ydinviesti oli hyvä, mutta perusteluissa karattiin tehtävänannosta ohi. Sitoudumme, että joukkoliikenteen ja liikuntapalvelujen maksuja ei nosteta.

Teema 1
RYHMÄ B

TEEMA 1, ryhmä B

Joukkoliikenteen ja liikuntapalvelujen maksuja ei saa korottaa

Ryhmä B täyttää: Pääasia/ydinviesti päätöksenteolle teemasta

Joukkoliikenteen ja liikuntapalveluiden kohtuuhintaisuus kannustaa asukkaita kaupungin strategian mukaiseen kestäväan ja hyvinvoivaan elämäntapaan. Aktiivinen elämäntapa tukee paikallisten palveluiden käyttöä.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

- lisäystoive, että nämä asiat tukevat myös kaupungin strategisia tavoitteita, kuten hiilineutraalius. Joukkoliikenteen käyttäjämääriä tulisi nostaa.
- Näiden palvelujen tasoa tulisi parantaa hakemalla hankerahoituksia.
- Tekstiin tulisi lisätä, että näillä asioilla ei ole negatiivisia sosiaalisia vaikutuksia.

TEEMA 1, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

Joukkoliikenteen maksuja ei saa nostaa koska..

Joukkoliikenne on keskeinen liikkumismuoto ikäihmisille, koululaisille, nuorille, pienituloisille sekä työssäkäyville, ja se tarjoaa edullisen vaihtoehdon kalliille yksityisautoilulle. Joukkoliikenteen käytön lisääminen on osa kaupungin strategiaa ja sillä on merkittäviä ympäristövaikutuksia yksityisautoiluun verraten. Käytön lisääminen edellyttää kohtuuhintaisuuden säilyttämistä sekä aikataulujen järkevämpää suunnittelua siten, että työ- ja koulumatkojen tarpeet sekä toimivat vaihtoyhteydet huomioidaan.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

- TÄMÄ DIA LISÄTTY LAUANTAIN JÄLKEEN

TEEMA 1, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuosituksukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

Joukkoliikenteen maksuja ei saa nostaa koska..

1. Joukkoliikenteen käytön lisääminen
Kaupungin tulee panostaa joukkoliikenteen käytön lisäämiseen. Maksukorotusten sijaan tuloja saadaan lisääntyvistä käyttömääristä.
2. Eri käyttäjäryhmien huomioiminen
Joukkoliikenteen tulee huomioida ryhmät, jotka eivät voi käyttää yksityisautoa, kuten lapset, ikäihmiset ja liikuntarajoitteiset.
3. Saavutettavuus reittien ja aikataulujen osalta
Joukkoliikenteen tulee olla johdonmukaisesti saavutettavaa reittien ja aikataulujen näkökulmasta.
4. Arkiliikunnan lisääntyminen
Joukkoliikenteen käyttö lisää arkiliikuntaa ja yleistä aktiivisuutta
5. Ympäristövaikutukset
Joukkoliikenteen käyttöä pidetään ympäristötekona.
6. Vaihtoehto yksityisautoilulle
Joukkoliikenne nähdään vaihtoehtona kalliille yksityisautoilulle.
7. Työmatkaliikenteen sujuvuus
Työmatkalaisten liikkumisen työpaikoille tulee olla joustavaa ja yhteyksien toimivia.
8. Vaihtoyhteyksien sujuvuus
Joukkoliikenteen vaihtoyhteyksien tulee olla tiedossa ja sujuvia.
9. Sopimukset liikennöitsijöiden kanssa
Kaupungin tulee huomioida joukkoliikenteeseen liittyviä asioita liikennöitsijöiden kanssa tehtävissä sopimuksissa.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

- Hyviä näkökulmia joukkoliikenteen kehittämiseen
- Lauselmassa paljon ideoita joukkoliikenteen kehittämiseksi, mutta liittykö kaikki maksuihin.

TEEMA 1, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

"Liikuntapalvelujen maksuja ei saa korottaa koska"

1. Liikunnan vaikutus hyvinvointiin

Kaikki liikunta tukee kokonaisvaltaista hyvinvointia ja mielenterveyttä. Ryhmässä liikkuminen tukee sosiaalisia suhteita.

2. Liikuntapalveluiden tulee palvella kaikkia asukkaita

Kaupungin tulee huolehtia että kaikki käyttäjäryhmät otetaan huomioon palveluista suunnitellessa

3. Liikuntapalvelujen saavutettavuus

Liikuntapalvelujen tulee olla helpommin saavutettavissa joukkoliikenteen avulla.

4. Uimataidon merkitys kansalaistaitona

Saavutettavilla uimahalli- ja uimakoulupalveluilla varmistetaan kaikille uimataito.

5. Uudet ratkaisut

Kaupungin tulee kehittää erilaisia ratkaisuja, kuten sporttikortti tai muut luovat ehdotukset, pidetään mahdollisina keinoina tukea liikuntapalvelujen käyttöä.

Tässä voidaan hyödyntää myös yritysysteistyötä.

6. Kaupungin tulee edistää uuden sisäliikunta- ja monitoimihallin suunnittelua ja rakentamista

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

- Voisiko kirjoittaa muotoon, että liikuntapalvelujen maksuja ei saa korottaa, koska...
- Tulisiko huomioida myös tilavuokrien vaikutukset liikuntajärjestöjen ja urheiluseurojen toimintaan?

TEEMA 1, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun ja päätöksenteolle ”

Joukkoliikenteen

Lisätuloja tulisi etsiä muun muassa...

ICT kustannusten karsiminen, budjetteja aina lisätään, ei vähennetä

Konserniyhtiöiden hallinnolliset kulut, onko perusteltuja?

Sijoitetaan suurempi osuus kaupungin osingoista, matala kuluisiin indeksirahastoihin

Työllisyysastetta on nostettava

Nolla tason budjetointi tai käyttösuunnitelmasta lähtevä budjetointi

Kaupungin tiloista 10 % käyttämättä

- Joustava kaavasuunnittelu ja käyttötarkoitusten muutos

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

- Tulisi kirjoittaa muotoon: lisätuloja tulisi etsiä muun muassa...
- Liittykö opiskelija-asuntojen rakentaminen teemaamme?

TEEMA 1, ryhmä B

Ryhmä B täyttää:

Voidaanko molempien teemaryhmien lausumat yhdistää?

Kirjaa vastaajien lukumäärä ja eriävät mielipiteet alle.

Kyllä:

Ei:

syyt:

TEEMA 2
Julkilausuman valmistelu
- kirjaukset

Teema 2

RYHMÄ A

TEEMA 2, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Pääasia/ydinviesti päätöksenteolle teemasta
Tilavuokrat

Toimintojen tarkoituksenmukainen keskittäminen omiin tiloihin ja kohderyhmien osallistaminen tilasuunnitteluun mahdollistavat tilankäytön optimoinnin ja kustannusten hallinnan.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

-

On tärkeää ymmärtää kohderyhmien kuunteleminen laajasti.

Onko omissa tiloissa toimiminen vai vuokratiloissa toimiminen edullisempaa?

Omistaminen ja vuokraaminen pitää miettiä tilan ja käyttötarkoituksen elinkaaren mukaan.

TEEMA 2, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

Lahden kaupungin tulee panostaa konkreettisesti seuraaviin asioihin ja varmistaa, että toimenpiteet tukevat kaupungin talouden tasapainoa, palveluiden saavutettavuutta sekä tilojen tehokasta käyttöä.

1. Kaupungin omien tilojen ensisijainen käyttö

Toimintaa pyritään järjestämään ensisijaisesti kaupungin omissa tiloissa.

Kaupunkitasoiseksi linjaukseksi ehdotetaan, että palvelut toimisivat ensisijaisesti aina omissa tiloissa.

Esimerkiksi Palvelutori koetaan kustannuksiltaan korkeaksi, eikä sen palveluiden tavoitavuus välttämättä vastaa tavoitteita.

Palvelutorin toimintoja ehdotetaan siirrettäväksi muihin olemassa oleviin tiloihin, kuten kirjastojen tai monitoimitalojen yhteyteen, jotta tilavuokrakustannuksia voidaan säästää.

Fellmannian tilojen mainitaan olevan osittain vajaakäytöllä.

2. Vajaakäytön purkaminen ja tilatehokkuus

Vajaalla käytöllä olevien tilojen käyttöä halutaan purkaa.

Tilojen käyttöä kehoitetaan tarkastelemaan käytännön toteutumisen näkökulmasta, jotta tilat vastaisivat paremmin todellista tarvetta. Kaupunki tulisi vuokrata tiloja myös ulkopuolisille toimijoille aktiivisemmin.

3. Toimistotyöskentelyn keskittäminen ja etätyön huomioiminen

Toimistotyöskentelyn ehdotetaan sijoitettavaksi tiiviimmin jo käytössä oleviin kaupungin toimistorakennuksiin.

Etätyön vaikutukset tulisi huomioida siten, että työpisteet ovat aktiivisessa käytössä ja käyttöaste on korkea, mikä mahdollistaisi neliöiden vähentämisen.

4. Kohderyhmien osallistaminen palveluiden suunnitteluun

Palveluiden ja yksiköiden toivotaan osallistavan kohderyhmiä tietyllä prosenttitavoitteella keskustellen ja suunnitteluun osallistamalla. , Esim. perusopetus osallistaisi sekä oppilaita, vanhempia että opettajia.

5. Monitoimitalojen ja koulujen laajempi käyttö ympäri vuoden

Monitoimitalomalli saa kannatusta ja sitä pidetään myönteisenä kehityssuuntana. Monitoimitalojen aktiivinen hyödyntäminen ympäri vuoden.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

Hyvä asia kaupungin tilojen oma käyttö

Palvelutori keskeinen paikka ja se on helppo pitää auki illalla pitkään. Tilassa wc-tilat, vartiointi, pysäköinti. Lahtelaiset liikkuvat Triossa.

Palvelutorin kokoustilat ovat vajaalla käytöllä. Vieraskielisten ryhmät esim. Luetaan yhdessä on suosittu.

Kannatetaan kaikkia kohtia 1-5

TEEMA 2, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Pääasia/ydinviesti päätöksenteolle teemasta
Yleishallinto ja vaalit

Selkeä johtaminen ja prosessiomistajuudet ovat keinoja purkaa
päällekkäisyyksiä ja siiloutumista.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

-

TEEMA 2, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuosituksukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

Lahden kaupungin tulee panostaa konkreettisesti seuraaviin asioihin ja varmistaa, että toimenpiteet toteutetaan johdonmukaisesti, taloudellisesti vastuullisesti ja hyvän hallinnon periaatteita noudattaen.

1. Matkustamisen ja benchmarkkauksen tehostaminen

Hallinnollisia matkoja, suuria benchmarking-vierailuja ja laajoja ryhmämatkoja ehdotetaan vähennettäväksi, ja niiden tilalle suositellaan etäyhteyksien hyödyntämistä.

Tekoälyn hyödyntämistä pidetään mahdollisena keinona toteuttaa benchmarkkausta ilman fyysisiä matkoja. Hallinnollinen matkustaminen hankerahoista.

2. Tilojen ja toimintojen kustannustietoisuus

Äänestyspisteiden sijoittamista kaupungin omiin tiloihin pidetään vaihtoehtona, joka voi tukea resurssien hallintaa.

Kaupungin tilaisuuksissa ei tarjottaisi alkoholia, vaan osallistujat hankkisivat sen halutessaan itse.

3. Pällekkäisten toimintojen karsinta

Pällekkäisiä toimintoja halutaan tarkastella ja poistaa, jotta toiminta olisi sujuvampaa ja kustannustehokkaampaa.

4. Poliittisten toimijoiden osallistuminen taloudelliseen vastuuseen

Puolueita toivotaan haastettavan yhteisiin talkoisiin taloustilanteen vuoksi (puoluetuet). Kokouspalkkioiden varamiesketjuttaminen pois.

Kaupunginjohdon toivotaan näyttävän esimerkkiä taloudellisesti vastuullisessa toiminnassa.

5. Totuttujen toimintatapojen uudistaminen

Aineistossa korostetaan tarvetta tarkastella rahan käyttöä kriittisesti ja olla valmiita muuttamaan totuttuja käytäntöjä.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

Kaikki kohdat 1-5 ovat tärkeitä

Kohta 4: Päätöksentekijän työ on vaativaa. Korvaus ei ole suuri suhteessa työn vaativuuteen.

Kohta 1: Ulkomaanmatkoja tulee vähentää. Toisaalta kehittämispäivät antavat tärkeää lisätietoa päätöksentekijöille.

TEEMA 2, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Pääasia/ydinviesti päätöksenteolle teemasta
Palveluiden ostot

Sopimukseen liittyvien epäselvyyksien, puutteellisen valvonnan ja heikkojen käytäntöjen haasteisiin voidaan vastata vahvistamalla suunnitelmallisuutta, selkeyttämällä roolit ja luomalla edellytykset paikallisten toimijoiden hyödyntämiselle.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

-

Hankintaosaamista pitää vahvistaa.
Palvelualueiden hankintaosaamista tulee vahvistaa.

On tärkeää selvittää, että millaista osaamista palvelualueilla tarvitaan hankintoihin liittyen.

TEEMA 2, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

”Lahden kaupungin tulee panostaa konkreettisesti seuraaviin asioihin ja

1. Palveluostojen tavoitteet, ohjaus ja valvonta

Palveluiden ostoja ehdotetaan karsittavaksi, koska niiden osuus menoista on merkittävä. Palveluostojen kokonaisuutta toivotaan tarkasteltavan suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti. Valvontaa halutaan tehostaa ja palveluntarjoajilta edellyttää sovittujen asioiden toteutumista. Hankintaosaamisen vahvistaminen ja lisääminen.

2. Vastuiden selkeyttäminen sopimuksissa

Jaetun vastuun koetaan johtavan epäselvyyksiin, joten sopimukseen toivotaan selkeitä vastuita. Sopimukseen ehdotetaan myös sanktioita käytäntöjen toteuttamisen varmistamiseksi.

3. Tehdäänkö mieluummin itse?

Aineistossa esitetään tarve tarkastella, kannattaisiko joitakin palveluita palauttaa itse toteutettaviksi.

5. Yrittäjien osallistumismahdollisuuksien lisääminen

Yrittäjille halutaan tarjota paremmat mahdollisuudet osallistua palveluiden tarjoamiseen ja kilpailutuksiin.

Hankintojen pilkkomista pienempiin osiin pidetään keinona, joka mahdollistaa myös pienempien yritysten osallistumisen.

Useamman pienemmän yrityksen nähdään voivan yhdessä tuottaa palvelukokonaisuuden osia.

4. Paikallisuuden hyödyntäminen

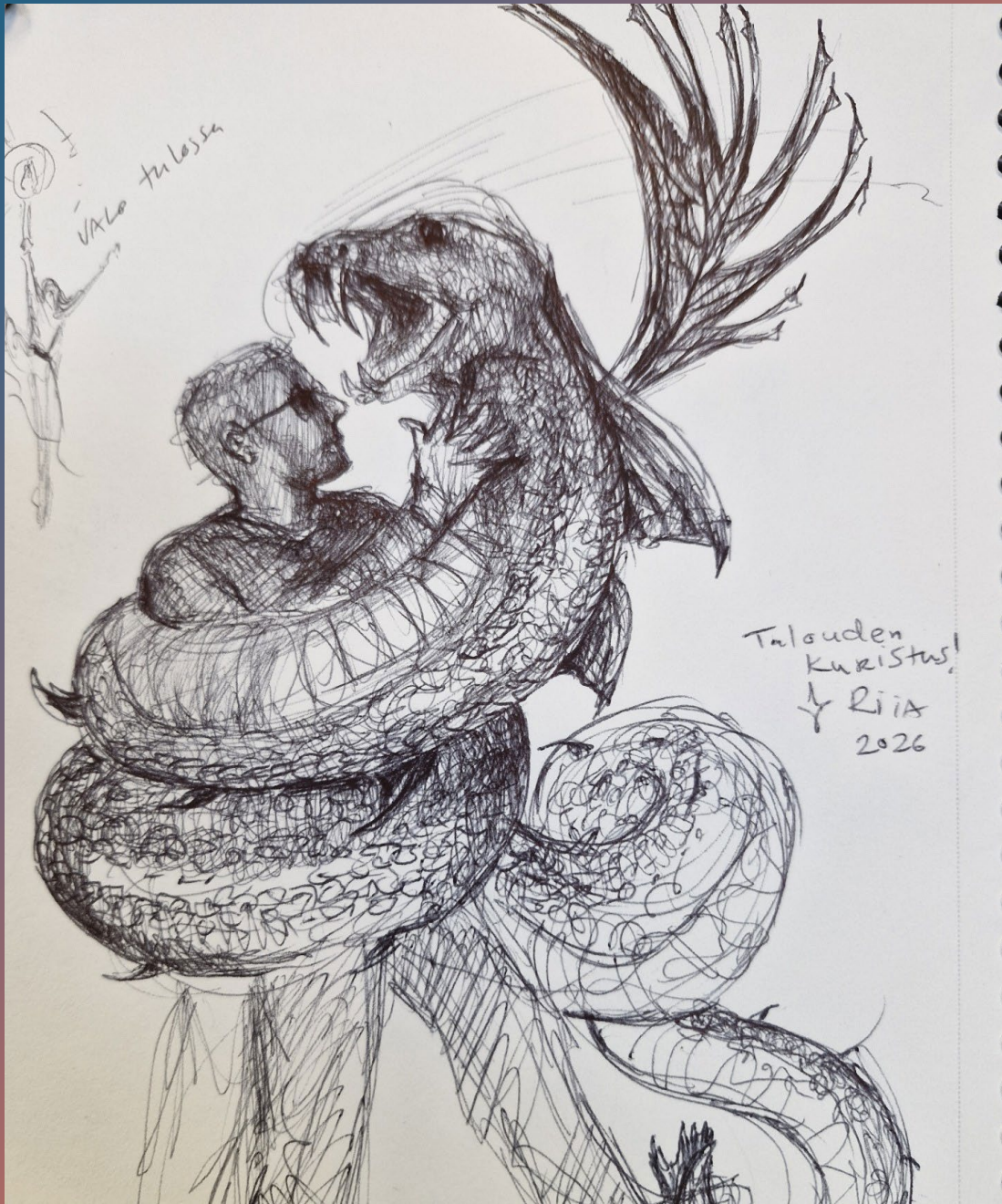
Paikallisuuden suosimista ja hyödyntämistä pidetään tärkeänä osana palveluiden järjestämistä.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

Kohta 1. Täytyy miettiä, kumpi on edullisempaa, ostaminen vai työntekijän palkkaaminen kaupungille.

Kohta 3. Erittäin kannatettava asia

Kohta 5. Yrittäjiltä tulee palautetta siitä, että pienet yritykset eivät voi osallistua kilpailutuksiin. On tärkeää miettiä, että kuinka pienet yritykset pääsevät mukaan kilpailutuksiin.

Talouden kuristus

TEEMA 2, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun ja päätöksenteolle ”*Toivomme, että talouden suunnittelussa ja päätöksenteossa huomioitaisiin myös....*”

Työllisyyteen joustavat ja mielikuvitukselliset ratkaisut, jotta työttömät, erityisesti nuoret, saadaan töihin ja sakkomaksut alas. Oppisopimusmalliin sitoutuminen ja sen kehittäminen systemaattiseksi osaksi kaupungin toimintaa (Lahden malli).

Keveyeen yrittämiseen kannustaminen (myös ettei siitä tulisi sanktioita jatkossa)

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

- Kannatetaan

TEEMA 2, ryhmä A

Ryhmä A täyttää:

Voidaanko molempien teemaryhmien lausumat yhdistää?

Kirjaa vastaajien lukumäärä ja eriävät mielipiteet alle.

Kyllä: x

Ei:

syyt:

Teema 2
RYHMÄ B

TEEMA 2, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Pääasia/ydinviesti päätöksenteolle teemasta

Versio 1, hyväksytty 18.4.2026

Perusopetus ja nuorisopalvelut ovat keskeisiä ennaltaehkäiseviä investointeja, joihin on panostettava laadun, yhdenvertaisen tuen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi. Opettajien osaamista, erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten tukemista sekä yhteistyötä nuorisopalvelujen, työllisyyspalvelujen ja kolmannen sektorin kanssa tulee kehittää, jotta voidaan lisätä osallisuutta, turvallisuutta ja katkaista ylisukupolvinen huono-osaisuus Lahdessa.

Versio 2, 21.4.2026

Opettajien osaamista sekä erityistä tukea tarvitsevien ja maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten tukemista tulee vahvistaa Lahdessa. Samalla on kehitettävä tiivistä ja tavoitteellista yhteistyötä nuorisopalvelujen, työllisyyspalvelujen ja kolmannen sektorin kanssa. Näin voidaan lisätä lasten ja nuorten osallisuutta ja turvallisuutta sekä katkaista ylisukupolvista huono-osaisuutta.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

-- Erittäin hyvin kiteytetty!

Voisiko kakkoslausetta lyhentää? On aika pitkä lause. -> Versio 2 on tekoälyn avulla 21.4.26 lyhennetty versio.

TEEMA 2, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

1. Ennaltaehkäisy ja pitkäjänteinen vaikuttavuus

- Perusopetuksesta ja nuorisopalveluista ei tule säästää, vaan niitä tulee kehittää.
- Varhainen tuki lisää turvallisuutta, hyvinvointia ja ehkäisee ongelmien kasaantumista.
- Keskeinen tavoite on ylisukupolvisen huono-osaisuuden ja työttömyyden katkaiseminen.

2. Yhdenvertaisuus ja riittävä tuki

- Erityistä tukea tarvitseviin ja maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja nuoriin tulee panostaa.
- Opetusryhmiä ei tule suurentaa; integroiduissa ryhmissä resurssien on oltava riittävät.
- Tuen portaiden toteutumisessa olevat erot koulujen välillä tulee tasoittaa.

3. Osallisuus ja osaamisen vahvistaminen

- Lasten ja nuorten osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia tulee lisätä.
- Opettajien koulutukseen on panostettava, erityisesti erityisen tuen osaamiseen.
- Yrittäjyyskasvatusta tulee lisätä ja monipuolistaa perusopetuksessa.

4. Yhteistyö ja toimintarakenteet

- Monitoimitalot ovat keskeinen toimintaympäristö yhteisöllisyydelle ja yhteistyölle.
- Perusopetuksen, nuorisopalvelujen, pajatoiminnan, työllisyyspalvelujen ja kolmannen sektorin yhteistyötä tulee vahvistaa.
- Hankkeet ovat tärkeä keino tuoda lisäresursseja ja uusia toimintamalleja.

5. Alueellinen elinvoima ja palveluverkon toimivuus

- Koko Lahti yhtenä oppilaaksiottoalueena lisää valinnanvapautta, mutta lähikoulut on turvattava erityisesti alakoululaisille.
- Nuorisotilojen turvallinen sijainti ja palvelujen laatu vahvistavat alueiden elinvoimaa.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

-Kohtaan 3 voisi lisätä yhteisöllisyyden näkökulman. Ehdotus: Otsikko olisi Osallisuus, yhteisöllisyys ja osaamisen vahvistaminen.

- Kohtaan kaksi ja toinen pallura: Erityisoppijoiden tulisi olla omissa ryhmissään ”vanhan” mallin tapaan.
- Kohta 5: Hyvin toteutetut kohdat 1-4 lisäävät Lahden elinvoimaa. Kohdan nykyiset pallurat eivät oikein osu otsikon alle. Sopisiko ne paremmin kohdan 1 alle?

TEEMA 2, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun ja päätöksenteolle

- **Panostus, ei säästöjä:** Perusopetusta ja nuorisopalveluita tulee kehittää, ei supistaa.
- **Ennaltaehkäisy:** Varhainen tuki on keskeistä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnille sekä ylisukupolvisen huono-osaisuuden katkaisemiselle.
- **Yhdenvertaisuus ja tuki:** Erityistä tukea tarvitseviin ja maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja nuoriin tulee panostaa; ryhmäkokoja ei tule kasvattaa ja tuen tulee olla riittävää kaikissa kouluissa.
- **Osaaminen ja osallisuus:** Opettajien koulutusta, yrittäjyyskasvatusta sekä lasten ja nuorten vaikutusmahdollisuuksia tulee vahvistaa.
- **Yhteistyö:** Perusopetuksen, nuorisopalveluiden, pajatoiminnan, työllisyyspalveluiden ja kolmannen sektorin yhteistyötä tulee lisätä.
- **Rakenteet ja ympäristö:** Monitoimitalojen yhteisöllisiä tiloja ja toimintaa tulee kehittää, ja nuorisotilojen sijainnin turvallisuuteen on kiinnitettävä huomiota.
- **Vaikutus laajemmin:** Laadukkaat palvelut lisäävät perheiden hyvinvointia, turvallisuutta ja alueen elinvoimaa.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

-

TEEMA 2, ryhmä B

Ryhmä B täyttää:

Voidaanko molempien teemaryhmien lausumat yhdistää?

Kirjaa vastaajien lukumäärä ja eriävät mielipiteet alle.

Kyllä: x

Ei:

syyt:6 vastaajaa

TEEMA 3
Julkilausuman valmistelu
- kirjaukset

Teema 3

RYHMÄ A

TEEMA 3, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Pääasia/ydinviesti päätöksenteolle teemasta

Lahden on priorisoitava kouluihin, monitoimitaloihin ja päiväkoteihin tehtävät investoinnit, niin että ne toimivat kokonaisvaltaisina “alueen sydäminä” kaiken ikäisille ja tukevat yhteisöllisyyttä ja liikunnallisuutta.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

- Tiivistäkää ydinviestiä, joka on OTSIKKO ja viekää ajatukset huomioihin!
- Kokeilkaa prompata
- Olemme samaa mieltä ydinviestistä
- Vetovoima ja pitovoima huomioihin,

TEEMA 3, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuosituks Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

- **Kouluihin, päiväkoteihin ja monitoimitaloihin investoidaan pitkäjänteisesti**, jotta korjausvelka ei kasva ja vaikutukset eivät heijastu lasten ja nuorten hyvinvointiin. Pidetään huolta olemassa olevasta infrasta ja arvioidaan kriittisesti uusien ylläpidettävien kohteiden tarve.
- **Investoinnit kohdennetaan terveisiin ja turvallisiin oppimisympäristöihin**, joissa sisäilma on kunnossa, oppimisrauha turvattu ja poissaolot vähenevät sekä oppijoilla että henkilöstöllä. Hyvä alku koulupolulla edesauttaa hyvää lapsuutta, mikä säteilee koko elämään.
- **Rakennetaan ja peruskorjataan muuntojoustavia ja pitkäikäisiä tiloja**, jotka joustavat ikäluokkien koon mukaan ja ovat myöhemmin muunnettavissa myös muuhun käyttöön, esimerkiksi ikääntyneiden asumiseen.
- **Koulupihoihin investoidaan toiminnallisina ja luonnonmukaisina ympäristöinä**, joissa on vaihtelevaa maastoa, vihreyttä ja tilaa monipuoliselle liikkumiselle ympäri vuoden eikä pelkästään asfalttia. Esim. Karistossa on toteutettu hyödyllinen investointi, siellä lapset liikkuvat paljon koulun pihalla. Koulujen pihalla pitää näkyä se, että Lahti haluaa olla lasten ja nuorten kaupunki.
- **Monitoimitalot ja koulut suunnitellaan avoimeen käyttöön myös iltaisin**, jotta ne toimivat alueen yhteisinä sydäminä, tukevat harrastamista, vähentävät ilkkivaltaa ja lisäävät yhteisöllisyyttä.
- **Rakennetaan laadukkaasti ja kauniisti ekologisista ja puupohjaisista materiaaleista**, jotta rakennuksilla on hyvä maine, pitkä käyttöikä ja vältetään kalliit korjaus- ja väistötilatarpeet. Ei rakenneta bulkkia. Lahdella voisi olla oma, kiinnostava tyyli, jota tullaan katsomaan kauempaakin. Viihtyisyys, ja se miltä Lahti näyttää, on tärkeää.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

- Tiivistäkää promptaamalla
- Muunneltavuus hyvä
- On arvojen mukaisia asioita
- ” Uudistaa koulupihat luonnonmukaisiksi ja monipuolista liikkumista tukeviksi (metsämäisyys, vaihteleva maasto, luontoaltistus), ja vähentää yksipuolista asfaltointia huomioiden samalla pöly- ja allergiakysymykset.” Liian tarkalla tasolla koko kaupungin investointien näkökulmasta.
- Kiteyttäkää vielä ja tiivistäkää
- **Yhteisöllisyyden huomioiminen** investoinneissa eri käyttäjäryhmissä olisi tärkeää eli muut koulujen käyttäjäryhmät
- Monitoimitalojen osalta myös muiden käyttäjäryhmien osallistuminen suunnittelussa.

TEEMA 3, ryhmä A

• Ryhmä A täyttää: Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun ja päätöksenteolle

- Talouden suunnittelussa on tärkeää huomioida, että **sijoittamatta jättäminen tulee pitkällä aikavälillä kalliimmaksi** kuin ajoissa tehdyt investoinnit kunnossapitoon ja laatuun.
- **Kouluverkon epävarmuus** koetaan ongelmallisena. Kun ei tiedä mikä on koulupolku jatkossa, ihmiset eivät uskalla investoida esimerkiksi kodin rakentamiseen. **Liiallinen koulujen keskittäminen** voi näivettää joitain alueita, jos koulu ja siihen liittyvät palvelut siirtyvät liian kauas arjesta.
- Päätöksenteossa tulee huomioida, että **koulu on alueen vetovoiman ja pitovoiman ydin**. Hyvämaineinen koulu houkuttelee niin asukkaita kuin opiskelijoita ja hyviä opettajia.
- **Lasten, nuorten ja asukkaiden aito kuuleminen** nähdään tärkeänä. Lapsilla on hyviä, luovia ideoita, ja kokemus kuulluksi tulemisesta ja vaikuttamisesta on tärkeää. Kokemus omistajuudesta voi ehkäistä myös ilkivaltaa.
- Tilasuunnittelun tulee huomioida **eri ikäryhmät ja esteettömyys**, sekä tukea alueen yhteisöllisyyttä esim. harrastus ja juhlatilana. Ympäristöt voivat tuoda yhteen lapsia, nuoria, aikuisia ja ikääntyneitä, esimerkiksi penkkien, keinujen ja yhteisten oleskelupaikkojen kautta.
- **Lahten hyviä puolia ja investointeja ei tuoda riittävästi esiin**, vaikka niillä olisi merkitystä kaupungin houkuttelevuuden kannalta. Panostetaan hyvistä asioista viestimiseen.
- Elinvoiman näkökulmasta toivotaan **investointien kohdistamista** myös **yritysten toimintaedellytysten edistämiseen** ja mahdollistamiseen esimerkiksi maankäytön ja infrarakentamisen kautta. Näin Lahti saa asukkaita sekä monitoimitaloille ja päiväkodeille käyttäjiä, työntekijöitä ja veronmaksajia.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

- Tämä lisäys toivotaan yhteiseen lausumaan:

”Elinvoiman näkökulmasta toivotaan investointien kohdistamista myös yritysten toimintaedellytysten edistämiseen ja mahdollistamiseen esimerkiksi maankäytön ja infrarakentamisen kautta. Näin Lahti saa asukkaita sekä monitoimitaloille ja päiväkodeille käyttäjiä, työntekijöitä ja veronmaksajia.” Tämä hyväksytty

- Tämä perustuu mentin äänestystulokseen.
- Pointit ovat hyviä ja kannatettavia!

TEEMA 3, ryhmä A

Ryhmä A täyttää:

Voidaanko molempien teemaryhmien lausumat yhdistää?

Kirjaa vastaajien lukumäärä ja eriävät mielipiteet alle.

Kyllä - kaikki olivat myöntäväisiä

Ei:

syyt:

Teema 3
RYHMÄ B

TEEMA 3, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Pääasia/ydinviesti päätöksenteolle teemasta

Talouden säästöt eivät välttämättä tarkoita asioiden heikentämistä, vaan voivat tarkoittaa myös asioiden tehostamista, parantamista ja järkeistämistä.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

- Järkeistäminen kuulostaa hyvältä, mutta voiko asioita todella parantaa säästämällä. On tärkeää, että kun päädytään järkeistämisen vaihtoehtoon, tehdään päätöksen vaikutusten ennakoarviointi.

TEEMA 3, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

”Lahden kaupungin tulee panostaa konkreettisesti seuraaviin asioihin ja....”

Lahden kaupungin tulee panostaa konkreettisesti seuraaviin asioihin ja...

1. Liikennejärjestelyt ja saavutettavuus

- Liikennejärjestelyissä voidaan lykätä kehittämistä ja uudistamista, mutta korjausvelkaa ei tule kasvattaa ja parannusinvestoinnit on tehtävä.
- Liikennejärjestelyissä tulee toteuttaa kriittiset ylläpitotoimenpiteet arjen toimivuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi.
- Elinkeinoelämän investointeihin liittyvät liikennejärjestelyt on järjestettävä silloin, kun niihin liittyy kaupungille tuotto-odotuksia.
- Säästötoimenpiteissä tulee huomioida keskeisten palvelujen ja toimintojen saavutettavuus.
- Kaupunkilaisille tulee tarjota mahdollisuus osallistua säästötoimenpiteiden valintaan.
- Palveluverkon ja liikennejärjestelyjen tulee kulkea yhdessä, ja yhteistyötä kaupungin ja hyvinvointialueen välillä tarvitaan palvelujen saavutettavuuden varmistamiseksi.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

- Vastuullisesti ajateltu

TEEMA 3, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

”Lahden kaupungin tulee panostaa konkreettisesti seuraaviin asioihin ja....”

2. ICT-järjestelmät ja digitaaliset työkalut

- Kaupungin tulee tarkastella, onko käytössä päällekkäisiä ICT-järjestelmiä.
- Mahdollisuudet säästöihin kilpailuttamisen kautta tulee arvioida.
- Palvelutarpeet ja ohjelmistosopimukset tulee käydä läpi ennen uusia investointeja sen arvioimiseksi, mitä järjestelmiä ja työkaluja eri toiminnoissa todella tarvitaan mutta tarvittavat työkalut turvataan.
- On tarpeen arvioida, tarvitseeko koko henkilöstö samanlaiset digitaaliset työkalut.
- Henkilöstön tukipalveluihin ja koulutukseen tulee panostaa, koska puutteellinen osaaminen lisää kustannuksia.
- Opetuksessa käytettävien tietojärjestelmien kokonaisuutta tulee yksinkertaistaa, koska käytössä on useita eri järjestelmiä.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

- Päällekkäisyyksien karsiminen on hyvä, myös osa järjestelmistä käyttöönottoineen tulee todella kalliiksi (valtio ja Apotti)

Toivomme, että talouden suunnittelussa ja päätöksenteossa huomioitaisiin myös investointien pitkän aikavälin kokonaisuus, arjen toimivuus, saavutettavuus sekä asukkaiden tarpeet ja hyvinvointi. Se, että uskalletaan tehdä päätöksiä ja tehdä investointeja, on säästöä kaupungille. Viestintä äärimmäisen tärkeää, jotta asukkaat ymmärtävät miksi tehdään valintoja ja priorisointia.

Investointien ajoitus ja vaihtoehtoinen rahoitus

- Uimarantoihin liittyviä investointeja voidaan lykätä ottaen huomioon jo tehdyt investoinnit sekä kaupunkilaisten tarpeet ja toiveet.
- Investoinneissa tulee hyödyntää mahdollisuuksien mukaan ulkopuolista rahoitusta, kuten EU- ja yksityistä rahoitusta.
- Kulttuuripaikkojen osalta budjettia voidaan tarkastella siten, että muita rahoituskanavia hyödynnetään ja tilojen monikäyttöä sekä ulosvuokrausta edistetään.

Kokonaisvaltainen talouden ja investointien suunnittelu

- Säästöjä ja investointeja tulee tarkastella kokonaisuutena eri palvelualueiden välillä.
- Investoinneissa on tärkeää tehdä yhteistyötä korkeakoulujen kanssa kaupungin johdolla.
- Kaikille kaupungin investoinneille tulee olla selkeä yhteinen suunta ja logiikka.
- Suunnittelussa on tärkeää kuunnella myös mahdollisia tulevia käyttäjiä.

Arjen toimivuus, turvallisuus ja riskien arviointi

- Säästöjä ei tule kohdistaa asioihin, jotka ovat kriittisiä arjen toimivuudelle, kuten vaarallisiin risteyksiin tai turvallisuutta parantavaan valaistukseen.
- Riskien ja vaikutusten arviointi on tehtävä säästö- ja investointipäätöksiä tehtäessä.
- Saavutettavuus tulee huomioida säästöissä, mutta pysyvyys on myös osa saavutettavuutta.
- Säästöjä voidaan tehdä eri toiminta-alueilla siten, että välttämättömät korjaukset toteutetaan eikä korjausvelkaa kasvateta.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

-Ollaan samaa mieltä etenkin monikäyttöisyys ja ulosvuokraus

Hienoa että nostettu esiin käyttäjien kuuntelu

TEEMA 3, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun ja päätöksenteolle ”*Toivomme, että talouden suunnittelussa ja päätöksenteossa huomioitaisiin myös....*”

Kokonaisvaltainen talouden ja investointien suunnittelu

- Säästöjä ja investointeja tulee tarkastella kokonaisuutena eri palvelualueiden välillä.
- Investoinneissa on tärkeää tehdä yhteistyötä korkeakoulujen kanssa kaupungin johdolla.
- Kaikille kaupungin investoinneille tulee olla selkeä yhteinen suunta ja logiikka.
- Suunnittelussa on tärkeää kuunnella myös mahdollisia tulevia käyttäjiä.

Arjen toimivuus, turvallisuus ja riskien arviointi

- Säästöjä ei tule kohdistaa asioihin, jotka ovat kriittisiä arjen toimivuudelle, kuten vaarallisiin risteyksiin tai turvallisuutta parantavaan valaistukseen.
- Riskien ja vaikutusten arviointi on tehtävä säästö- ja investointipäätöksiä tehtäessä.
- Saavutettavuus tulee huomioida säästöissä, mutta pysyvyys on myös osa saavutettavuutta.
- Säästöjä voidaan tehdä eri toiminta-alueilla siten, että välttämättömät korjaukset toteutetaan eikä korjausvelkaa kasvateta.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A
-Ollaan samaa mieltä etenkin monikäyttöisyys ja ulosvuokraus
Hienoa että nostttu esiin käyttäjien kuuntelu

TEEMA 3, ryhmä B

Ryhmä B täyttää:

Voidaanko molempien teemaryhmien lausumat yhdistää?

Kirjaa vastaajien lukumäärä ja eriävät mielipiteet alle.

Kyllä:

Ei:

syyt:

TEEMA 4
Julkilausuman valmistelu
- kirjaukset

Teema 4

RYHMÄ A

TEEMA 4, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Pääasia/ydinviesti päätöksenteolle teemasta
Varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja työelämän on muodostettava yhtenäinen jatkumo. Tämä mahdollistaa sen, että Lahteen halutaan jäädä.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

-Hyvä. Voisiko lisätä elämäkaariajattelua?
Esim varaiskasvatus

TEEMA 4, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuositukset
Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

"Lahden kaupungin tulee panostaa konkreettisesti seuraaviin asioihin

1. Tiedon tuottaminen ja olemassa olevan osaamisen hyödyntäminen
Palvelumuotoilun ja korkeakoulujen hyödyntäminen tiedon tuottamisessa.

2. Koulutuspolku ja hyvinvointi

Koko koulutuspolkuun investoiminen edistää lahtelaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia.

3. Yhteisöllisyys ja sukupolvien kohtaaminen koulupolulla

Nämä edistävät kaikkien asukkaiden sosiaalista hyvinvointia sekä luo merkityksellisyyttä ja turvallisuuden tunnetta.

4. Työllisyyspalveluiden asiakaslähtöisyys

Palveluiden on tunnistettava asiakkaan yksilölliset palvelutarpeet ja autettava asiakaslähtöisesti.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

-monipuoliset. Mitä tarkoittaa koko koulutuspolkuun panostaminen?

TEEMA 4, ryhmä A

Ryhmä A täyttää: Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun ja päätöksenteolle

Toivomme, että talouden suunnittelussa ja päätöksenteossa huomioidaan sekä ikäihmisten tietotaito että erityisryhmien tarpeet konkreettisissa toimenpiteissä.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä B

- Mitä tällä tarkoitetaan, liittyykö yllämainittuihin tällä kirjauksella.? Pitäisikö ikäihmisiä kouluttaa tai laittaa töihin:)
- Missä nuoret?
- Ne on koulutusputkessa.

TEEMA 4, ryhmä A

Ryhmä A täyttää:

Voidaanko molempien teemaryhmien lausumat yhdistää?

Kirjaa vastaajien lukumäärä ja eriävät mielipiteet alle.

Kyllä: Kyllä voidaan yksimielisesti

Ei:

syyt:

Teema 4
RYHMÄ B

TEEMA 4, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Pääasia/ydinviesti päätöksenteolle teemasta

Keskeisiä keinoja vahvistaa arjen toimivuutta ja alueiden elinvoimaa ovat lähipalvelujen ja lähikoulujen säilyttäminen, asukkaiden osallistaminen sekä monipuoliset työllisyysratkaisut.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

-Tarkentaisitteko, mistä kouluasteesta puhutaan

TEEMA 4, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Asukaspaneelin konkreettiset toimenpidesuosituksukset Lahden kaupungin talouden suunnittelun tueksi

1. Asuinalueen palvelut ja viihtyisyys

- Palvelutason säilyttämistä ja kehittämistä eri kaupunginosissa pidetään tärkeänä, ja palveluiden sijoittumisen toivotaan olevan tasapainoista eri alueiden välillä.
- Yhteistyötä kunnan reuna-alueilla yli kuntarajojen esitetään edistettäväksi esimerkiksi koulujen, kaavoituksen ja kaupunki-infran osalta.
- Kouluverkoston säilyttämistä pidetään merkityksellisenä. Koulujen nähdään toimivan myös yhteisön rakentajina sekä kokoontumis- ja harrastustiloina asukkaille.

2. Työpaikkojen puute

- Kaupunki selvittää mahdollisuuksia hakea ja hyödyntää hankerahoitusta, kuten EU-rahoitusta. Nostetaan esiin hankekoordinaattorin tarve.
- Kehitetään Lahden malli pk-yritysten ympäristön helpottamiseksi. Malli sisältää tiedottamisen, prosessien sujuvoittamisen ja kasvun tukemisen. Lahti on Suomen paras kaupunki pk-yrityksille kasvaa!
- Työllisyysvaikutusten arvioinnin esitetään olevan osa ennakkoarviointia päätöksenteon tueksi.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

Kohta 1. Toteamuksesta toimenpiteisiin "pidetään tärkeänä" vai "olemme tätä mieltä"

Kohta 2. Sehän on jämäkkä!

TEEMA 4, ryhmä B

Ryhmä B täyttää: Muut huomiot ja toiveet talouden suunnitteluun ja päätöksenteolle

Runsaasta osallistamisesta huolimatta osallisuuden kokemus jää heikoksi ja sen vaikutus päätöksentekoon epäselväksi.

Kaupunkiorganisaation toimintaa pidetään joustamattomana, asioiden koetaan siirtyvän henkilöltä toiselle ja oikeiden viranhaltijoiden tavoittaminen koetaan vaikeaksi.

Päätöksenteon ennakoimattomuus nähdään tekijänä, mikä lisää epävarmuutta.

Kommentit ja kehitysehdotukset ryhmältä A

-Asia hyvää ja konkreettista!

Selkokieli ois kiva " se, että vaikka" voiko sanoa yksinkertaisemmin.

A-ryhmä allekirjoittaa ajatukset.

TEEMA 4, ryhmä B

Ryhmä B täyttää:

Voidaanko molempien teemaryhmien lausumat yhdistää?

Kirjaa vastaajien lukumäärä ja eriävät mielipiteet alle.

Kyllä: Voidaan yhdistää

Ei:

syyt: